

בדפוס וינציה סימן כ:

**לא יסתום אדם חלון או פתח לגמרי שלא יזיקו
השדים. כי דרכן לצאת בו. אלא ינקוב נקב קטן
בו.**

בכ"י מילנו סימן מ: לא יסתום אדם חלון או פתח לגמרי שלא ינקוב נקב קטן פן יזיקו שדים שדרכן לצאת בו.

בכ"י אוקספורד סימן י: לא יסתום אדם פתח או חלון לגמרי בביתו^א "כי הוא דרכו".

בכ"י רוטשילד סימן מה: לא יסתום אדם חלון או פתח לגמרי שלא יניח נקב קטן פן יזיקו השדים שדרכם לצאת בו.

בדפוס סביונטה סימן ל: לא יסתום חלון או פתח לגמרי פן יזיקו שדים שדרכם לצאת בו.

בכ"י מיינן סימן מ: לא יסתום אדם חלון ופתח לגמרי אך יניח נקב קטן פן יזיקוהו שדים שדרכן לצאת בו.

א. להלכה

הביאו להלכה בשיירי כנסת הגדולה (יו"ד סימן קצ"ט הגה"ט סק"י), **בן איש חי** (שנה ב' פרשת פנחס אות י"ז) **ובכף החיים** (יו"ד סימן קט"ז אות קכ"ב).

מקורות והארות

בעלי קומה והמשכן אורכו עשר אמות אורך הקרש ודאי היו גבוהים מהמשכן והרי אמרו רז"ל (שבת צב.) בפירוש דמשה רבינו ע"ה היה אורך עשר אמות ודכוותיה מסתמא מיהוה הוּוּ ור"כ צריך שאהליהם גבוהים ממשכן ולפי הדין אסור. אמנם אם הם משופעים שרי וז"ש מה טובו אהליך אהלים ממש משכנותיך המשכן. וכי תימא מה טובה היא שהאהלים גבוהים לזה אמר כנחלים נטיו שהם משופעות ובהכי שרי. א. ראה להלן (הערה ד' והערה י"ט).

וראה מש"כ חותנו הקדוש, ובדק ומצא שאותו בית שהיה רוצה לקנות היה בגובהו של העיר ולא נגמר הקניין, זי"ע ועכ"י, אמן.

רמז בפסוק **מה טובו אהליך יעקב**

החיד"א בספרו פני דוד עה"ת (פרשת בלק אות י"ד) בנמוקי עטרת ראשי אבא מארי זלה"ה כתב משם מהר"ם גאלנטי הזקן הרב המוסמך זלה"ה שפירש עם הדין דאין להגביה הבתים יותר מבית הכנסת אך אם הם משופעים גגות הבתים שרי. והכא דדור המדבר היו

ב. טעם האזהרה

רבינו בספר חסידים (סימן תס"א) האריך בזה יותר וז"ל, יש דברים שהן כדרכי האמורי ואעפ"כ מותר, כגון אדם ששיבר בית ישן ובונה בית חדש באותו מקום, או חדר, יש לדריש בבית ליזהר שלא ישנו החדש מן הישן בפתחים ובחלונות, אלא יכוונו לעשות בחדש כמו בישן, ולא ישנו, ואם לאו יהא להם סכנה בחייהם מפני הממונים שדים או מלאכים והכל בספר הכבוד. עוד כתב שם (סימן תתשמ"ו), ולמה לא נטה המלאך לצד ימין או לשמאל או יפרח באויר שנאמר כי ירט הדרך לנגדי (במדבר כב, לב), אלא מכאן שסכנה לסתום חלונות ופתחים לפי שמא נגזר לשדים שאין להם לעבור אלא באותו הדרך ומטריח השדים במקום אחר, לכן ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר לעבור במקום הנגזר לו², ומנין שאין השדים יכולים לילך כי אם במקום הנגזר להם, כדאמר בפרק כל הבשר (חולין קה:): שהשד היה עומד תחת המרזב ושבר החביות כי לא היה לו לזוז משם, ובפרק ערבי פסחים (קיא:): אמרינן כי אין דרך הילוכו כי אם בצדי רשות הרבים³.

ג. על מי הסכנה

מלשון הצוואה ומדברי רבינו בספר חסידים (סימן תתשמ"ו) משמע שהקפידא רק על הסותם

מקורות והארות

ג. בספר אור זרוע הלכות עירובין (סימן קמ"ז) כתב, מורי הר"ר יהודה החסיד ז"ל היה אומר שהשדים מאמינים בתורה ועושים כל מה שאמרו חכמים, ושאלו ממנו א"כ למה הוא בא על אשת איש, והשיב לפי שפעמים פלונית תעשה לו שלא כהוגן ואפילו בלא ידיעתה, כדאמרינן בפרק כל הבשר (חולין קה:): הנהו שקולאי דהויה קא דרו חביתא דחמרא בעי לאתפוחיה אותביה תותי מרזבא פקעה וכו', שעל מנת כן קיבלו התורה שאם יזיק לו אדם אפילו בלא ידיעתו שגם הוא יזיקנו. ובספר מעבר יבוק (שפתי צדק פכ"ו) כתב שטעם המנהג שפותחים החלון במקום שיש גוסס מפני שאין להטריח המזיק לילך בדרך אחר שלא להתגרות בשטן, וכן נכון לאדם לעשות כל בוקר קודם עליית השמש לפתוח חלונות ביתו, ויכוון לעשות פתח ומסלול לחוט של חסד שיכנס בחומותיו ובביתו כי בזה חסד אל יהיה בביתו כל היום, וההיפך בתחילת הלילה שבו תרמוש כל חיתו יער יסגור חלונותיו, ויכוון להבדיל בין הקודש ובין החול, עד כי יבא זמן חצות שאז יחזרו ויתבלעו בנוקבא דתהומא רבא, והכל הולך אחר כוונת הלב שכפי הכוונה כך יפעל המעשה ויתראה למעלה ע"ז, ועיין עוד בליקוטים שבסו"ס טעמי המנהגים (אות ע"ד-ע"ה) מענין זה. ועיין לקמן (סוף הערה ט).

ב. ובמדרש תלפיות (אות א' ענף אתון בלעם) כתב, בשם כת"י בתוספות של אשכנז שואלים, והלא ידעה האתון שהוא מלאך ולמה נטתה מן הדרך ולמה לחצה אל הקיר ולמה רבצה תחת בלעם ולמה לא חשבה אם המלאך רוצה לעבור הוא יקפוץ על ראשו לאיזה מקום שירצה והיה לה ללכת לפניו, וי"ל האתון הכירה המלאך וידעה שכך ענין המלאכים שאינן הולכים כי אם כל אחד במסילה שלו באויר הקצוב לו, כי הקב"ה חולק כל האוירות לכל אחד ואין אחד נכנס בגבול חבירו, לכן אדם שהרס כותלי ביתו אם ישנה החלונות ממקום שהיו קודם יש בו סכנה, כי המלאכים שהיו עוברים דרך אותם החלונות כועסים בעבור שיש להם להקיף. א"ה וכן הוא סכנה מפני השדים שהורגלו כניסתם דרך שם ועתה שינו דרכם ומזיקין כדאיתא ברבי יהודה החסיד, עכ"ל. והביאוהו ביד אפרים בליקוטי בתר ליקוטי, ובשו"ת גנוי יוסף (סימן כ"ו אות ו'). ובשבועים תמרים הביא עוד ראייה דאיתא בגמרא (פסחים קיא:), אביי הוא שקיל ואזיל, ואזיל רב פפא מימיניה ור"ה בדר"י משמאליה חזיה לההוא קטב מרירי דקא אתי לאפיה דשמאליה אהדריה לר"פ לשמאליה ולר"ה בדר"י לימיניה א"ל רב פפא אנא מאי שנא דלא חשש לי, א"ל את שעתא קיימת לך, הרי שלא חשש אביי שיטה דרכו משמאל לימין משום דאין להם רשות.

צוואת צוואה כ ריה"ח קנט

בלבד, אכן מדברי רבינו (שם סימן תס"א) משמע שיש סכנה גם למי שדר שם⁷. ובשו"ת חקל יצחק (סימן מ"ו) כתב דיש לומר דאם אין הסותם שם פוגעין ח"ו בהדר בתוכו כי לאו נביאים הם דידעי אשר זה האיש לא סתמו על כן היה מהראוי להחמיר בזה.

ד. עבר זמן רב משעה שנסתם

בשו"ת חקל יצחק (שם) כתב, יען אשר זה יותר מעשרים שנה שנסתם הפתח ודרו בו כמה אנשים ומסתמא לא ניזוקו א"כ ש"מ שהחיצונים לא היה להם שם דרך או שנתייאושו מדרך הזה⁸. ובשו"ת בית אבי (ח"ב סימן ס"ט) מסתפק בזה וכתב דמאן דלא קפיד לא קפדינן בהדיה ומ"מ כדאי לעשות נקב קטן במקום החלון⁹.

ה. פתח שיש בו מזוזה

גם פתח שיש בו מזוזה אסור לסותמו¹⁰.

ו. לשנות מקום הפתחים

נחלקו הפוסקים אם מותר לסתום לגמרי מקום הפתח או החלון ולפתוח במקומו חלון או דלת במקום אחר, דרבינו בספר חסידים (סימן תס"א) כתב בפירושו דאפילו בשובר

מקורות והארות

תלתא בי שמשי אמר ווי דאפקיה ר"מ ההוא גברא מביתיה וכו' דכיון דלא יוכל להרע איזה זמן כבר פינה את כליו משם וטוב להם כל הימים וה"ה הכא, אך מסיק דכיון דדברים הללו א"א להסביר בסברא כי איננו משיגים הכל ומאן דקפיד וכו' וא"א להגיד דבר ברור בזה, אך כיון שעבר זמן רב יש להקל, וכדאי לעשות נקב קטן במקום החלון, ע"כ. ועיין מש"כ באור החמה על הזוהר (פרשת תזריע ג"א). בשם הרמ"ק דכיון דאדם ניזק בביתו היוזק רוח רעה, אפילו ידורו שם כמה בני"א ולא ניזוקו, א"א מפני זה לומר שלא ינזק, שאפשר שאותן שלא נזוקו היו צדיקים הרבה או רשעים, או אפשר שאין רוח הטומאה מתעורר אלא מזמן לזמן ולזה שומר נפשו ירחק מהם. ועמש"כ בספר דברי תורה [מונאקאטש] (מהדורא ב' סימן י"ט).

ז. כ"ב בשו"ת חקל יצחק (סימן מ"ו) וז"ל, דהא איתא במכילתא (פרשת בא בפסוק ופסח ה' על הפתח), ומה דם פסח מצרים שאינו אלא לשעה כו' מזוזה שהיא חמורה שיש בה עשרה שמות כו' על אחת כו"כ שלא יתן המשחית, אלא מי גרם עונותינו שנאמר (ישעיה נט, ב) כי עונותיכם היה מבדילים כו' עיין שם, ובמפרש מה"מ דהביא מהא דקידושין דלמא מהרהר בעבירה הוי, אלמא היכא דיש הרהור עבירה המצוה לא מגני וכל שכן העונות

ד. לפי גירסת כתב יד אוקספורד שכתב לא יסתום אדם פתח או חלון 'בביתו' משמע דהחשש הוא דווקא בביתו, אבל בשאר בתים ליכא סכנה, אמנם לפי שאר נוסחאות הצוואה מבואר דיש סכנה לסתום בכל מקום. ה. וכתב שם דמה"ט אפילו אם רק עברו ג' שנים משעה שנסתם והיו דרים בו בלי נזק היה מקום להקל, דהא ג' שנים קיימא לן דהוי חזקה אם לא מיחה, וא"כ אם לא ניזוק שום איש שם בתוך הג' שנים הוי כחזקה בלי מחאה, ובודאי בטלה דרכם וחזקתם משם ואין להם עוד רשות לערער על הפתח. אכן יש לפקפק ע"ז כיון דע"פ שיטת הספר חסידים אסור לסתום, א"כ הוי כחזקה בלי טענה דקי"ל (כבא בתרא לו). דלא הוי חזקה. אמנם ביותר מעשרים שנה דיש לומר איגלאי מלתא למפרע דלא היה להם מעולם חזקה ורשות לעבור דרך שם, ומוקי גברא אחזקתיה חזקת כשרות דלא עשה איסור בסתימת הפתח, ע"כ אין צריכין לחוש עוד ע"ז וידורו בו בשלוה, ונגע לא יקרב באהל, כנלע"ד.

ו. ומציין למ"ש בשו"ת אמרי דוד (סימן ה') לגבי הצוואה שלא לסתום תנור, שאם נעשה ע"י אחר וכבר עבר זמן ועידן מותר דכבר עבר משם כל מחלה וכל נגע וכדאיתא (גיטין נב). איגרי בהו שטן, וכיון דעבר

בדפוס וינציה סימן כג:

**לא ישא אדם אשה ששמה כשם אמו. או שמו
כשם חמיו. ואם נשאה ישנה שם האחד אולי יש
תקוה.**

- בכ"י מילנו סימן טו: ולא ישא אדם אשה ששמה כשם אמו או שמו כשם חמיו ואם
"נעשה" ישנה שם האחד אז יש תקוה.
- בכ"י אוקספורד סימן א: לא יקח אדם אשה ששם חמיו כשמו, ולא כלה וחמותה שם אחד.
- בכ"י רוטשילד סימן טז: לא ישא אדם אשה ששמה כשם אמו או ששמו כשם חמיו ואם
"נעשה" ישנה האחד שמו אז יש תקוה.
- בדפוס סביונטה סימן מ: לא ישא אדם אשה ששמו כשם אמו או שמו כשם חמיו ואם נעשה
ישנה שמו אחד ואולי יש תקוה.
- בכ"י מונכן סימן ד: ...לא ישא אדם אשה ששמה כשם אמו או ששמו כשם חמיו ואם
נשאה ישנה שם אחד אולי יש תקוה...

א. הטעמים

נאמרו בפוסקים כמה טעמים לצוואה זו ויש בהם כמה נפק"מ להלכה: א. בשו"ת השיב
משה (סימן ס"ט), שו"ת אבני צדק (אה"ע סימן ד'), החיד"א (ברית עולם סימן תע"ז) ועוד פוסקים
כתבו דהטעם הוא משום עין הרע א.

מקורות והארות

ט"ו ועוד). וכ"כ מהר"י פלאג'י ביפה ללב (אה"ע סימן ס"ב
אות י"א) שסודו ידוע ופשוט שהוא מפני מראית העין כי
יפול בו עין הרע, וצ"ח דמהחיד"א בספרו ברית עולם
על ספר חסידים (סימן תע"ז) נלמד שכל דברי רבינו הוא
משום עין הרע, וע"ז תיקנו לנו רבותינו ז"ל להתפלל
כל יום (או"ח סימן קל"א) אל תעשינו שיחה בפי הבריות.
וכ"כ בשו"ת פרי השדה (ח"א סימן ס"ט) דהוא משום עין

אין לחוש, דבמה שמפורש בהדיא כמה חכמים אין
חוששים כל שכן במה שאינו מפורש והבא דלא להוסיף
עלה, ע"כ.

א. בשו"ת השיב משה (אה"ע סימן ס"ט) כתב, דדבר
המסתבר הוא דלא אמרה רק מחמת חשש עינא
בישא ח"ו ומהאי טעמא מותר כשאין נקרא כן בפי
המון עם, ע"ש. וכ"כ נכדו באבני צדק (הו"ד להלן הערה

ב. בשו"ת דבר אליהו (סימן ל"ז), בהגהות יד שאול (בגליון שו"ע יו"ד סימן ר"מ) לבעל השואל ומשיב, ובשו"ת זכרון יהודה (ח"ב סימן קמ"ו) ועוד כתבו דהטעם הוא משום כיבוד אב ואם דלא יוכל להמלט מלקרוא בשמה שהיא כשם אמו ואסור.³

מקורות והארות

יהודא ר' חביבין וממילא אין שייך להחליף שמו של החתן עם החותן, וכ"כ בשו"ת בית נפתלי (סימן י"ב). **וביד שאול** (יו"ד סימן ר"מ) כתב, דמדפסק השו"ע היה שם אביו כשם אחרים משנה שם אם הוא שם פלאי, יש סמך גדול כמה שנוהרים בשיווי שם חתן וחמיו וכלה וחמותה, ואף דלא קי"ל כהרמב"ם וכמ"ש הש"ך (שם סק"ג), זהו רק באי אפשר בענין אחר אבל לכתחילה למה לא נחוש לרמב"ם, עיין שם. ויצא לנו חידוש לטעם זה דהאיסור בזה הוא רק לכתחילה ולא לעיכובא ודו"ק. **וכ"כ בשו"ת אבן הראשה** (סימן ל"א), בן איש חי (שנה א' שופטים אות כ"ח). ובמשנת אליעזר (מהדו"ת סימן כ"ט), וכ"ה ביד אפרים (קונטרס אחרון) בשם שארית ציון וכתב דהוא כעין מש"כ הערוך דשם העצמי של אביי היה נחמני, רק רבה משום דלא רצה לקרותו בשם אביו, קראו אביי. **ובדמשק** אליעזר כתב דמה"ט מחמריני יותר בכלה וחמותה מפני שיקרא בשם אמו ואסור, משא"כ חתן וחמיו קיל טפי דאשה שיש לה בעל פטורה ממצות כיבוד אור"א, ורק כיון דמכל מקום גרמא שלו הוא למונעה מכיבוד ע"כ כתב רבינו להחמיר לכתחילה אף בזה משום דחייב בכבוד חמיו, וגם דאין לו להכניס עצמו שתבטל על ידו מצות כיבוד אב ואם. וכ"כ בשו"ת צפנת פענח (סימן קכ"ח) ובשו"ת בית נפתלי (סימן י"ב) בהגה"ה מבין המחבר בשם ספר כנסת חכמי ישראל. **אמנם** בשו"ת מנחת אלעזר (חלק ג' סימן י"ג) כתב ע"ז, וזהו תימה דאי משום טעם זה לא ייאסר רק בשם שאינו נודע ופלאי שאינו מורגל ואז אסור, משא"כ בשם הנודע מותר לקרות כשם אביו ואמו כדנפסק בשו"ע עיין שם. ובטהרת ישראל (אה"ע סימן כ"ג בבאר יצחק אות צ"ד) השיג ג"כ על טעם זה, דהא קי"ל אב שמחל על כבודו כבודו מחול ובודאי אין האב מקפיד ע"ז. **ובשדי חמד** (מערכת חתן וכלה אות ה') כתב להעיר ע"ז דטעם זה לא יתכן כי אם לבני האשכנזים, כי זה דרכם לקרות הזיווגים זה לזה בשמותיהם וכשתקרא את בעלה משה [כשם אביה] יהא נראה כקוראה את אביה בשמו, והאשה ההיא תשא את עונה כמזלזלת בכבוד אביה, וכן בבת כששמה כשם חמותה. אבל למנהג בני הספרדים כדרך העולם שהביא הרב כנסת הגדולה (אה"ע"ז ריש סימן א') בשם דרשות

הרע כמו שמקפידין שב' אחים לא יהיה להם שיווי שמות משום עין הרע [וראה מה שהאריך (ח"ג סימן ז') ע"ד אחד שקרא שם בנו יהושע ע"ש מהר"י מבעלזא זי"ע, ונזכר שיש לו בן אחר הנקרא יהושע ומכונה זעליג], וכתב לתרץ עפ"ז הא דמצינו בגמרא שלא הקפידו האמוראים על שיווי שמות, משום דאינהו דהיו קדושים ויודעים שלא ישלוט בהם עין הרע. ולהלן (אות כ"א כ"ב כ"ג כ"ד) יבוארו כמה נפק"מ מזה.

ב. בשו"ת דבר אליהו (שם) כתב, אמרתי פעם אחת שנשאלתי לענין כלה וחמותה שיש להם שם אחד שמבואר בספר חסידים שאסור. ואמרתי הטעם בזה משום דפסקינן בשו"ע (יו"ד סימן ר"מ ס"ב) שאסור לקרות לאחר ששמו כשם אביו ואמו אם לא בשמות הרגילין בהם דכו"ע ידעו דאין קורא לאביו רק לאחר, לכן אם יקח אדם אשה ששמה כשם אמו ויקרא אותה בשמה אסור משום שקורא שם אמו. ומהאי טעמא כתב שם דיש לצדד ולומר דמותו להתחתן אם שם הכלה כשם אמו, רק שיקבל עליו באיסור חמור שלא יקרא אותה בשמה כל ימי חייו. וכתב בשו"ת דבר אליהו [להגאון ר' אליהו גוטמאכר] (אה"ע סימן ר') דיש להודיעם שלא יקראו להדיא זה לזה בשמו בפני ההורים, וסיים: וכן עשיתי מעשה להקל בנישואי בני שהיה שמו בשם חמיו והיתה כלתי נזהרת מלקרוא לבעלה בשמה בעת שאביה היה שם עיין שם. וראה בשבת (ק"ת) מעולם לא קריתי לאשתי אשתי וכן נהג המהרי"ל כמבואר בלקוטי מהרי"ל והובא בכנה"ג (אה"ע סימן א'). **וכ"כ בשו"ת זכרון יהודה** (ח"ב סימן קמ"ו) דיש לומר עפ"י פשוטו כלפי דקיי"ל בשו"ע (יו"ד סימן ר"מ ס"ב) דאסור לקרות לאור"א בשמם וגם שלא בפניו אם הוא שם פלאי. ומעתה אם שם החתן כשם החותן עוברת הבת אם קוראת לבעלה בשמו בפני אביה, וכמו כן אם שמה של הכלה כשם חמותה עובר הוא כמו"כ שקורא לאשתו בשמה בפני אמו וכו'. ובטעם הנ"ל מיושב ג"כ מה שהקשה על דברי החסיד ז"ל מגמרא דברכות ר' יהודה הוי מעסק לבריה ב' ר' יהודה בר חביבי וכו', ולהנ"ל י"ל דר"י בר חביבי כו"ע היה קוראין ליה ר' יהודא בר חביבי דווקא ולא ר"י סתמא [וכמו שגם לפני זמנינו זה בהרבה מקומות כך קורין לב"א כגון ר' יהודא בר חביבי וכו'].

ג. בשו"ת מוהרי"ל (סימן י"ז) כתב דהטעם הוא דאם אשתו תלד בת אחר מיתת אמו דלא יוכל לקרוא שם אחריה ולקיים מצוות כיבוד או"א.¹

ד. בצמח צדק (פסקי דינים יו"ד סימן קט"ז) כתב בשם זקנו בעל התניא דהאיסור על פי סוד משום סכנה.²

מקורות והארות

שאיין אנו מכירין את יחוסינו אנו מוציאין את שמותינו לשם אבותינו. וביד אפרים הביא כן ג"כ מספר שארית ציון וז"ל, ועוד יש לומר בטעם שמות המחנות המחנות המחותנים משום דרוב פעמים קורין שם בניהם ובנותיהם על שם אביהם ואמם כידוע, וכשיקראו פעם אחת כשמת אביו או אמו וחמיו או חמותו עודנו בחיים או להיפך, ונולד לו בן או בת והוא רוצה לקרותו על שם אביו ואמו דוקא, ואז אשתו אינה מסכמת לזה דעי"ז פוגע בכבוד אביה ואמה כידוע, וזה גורם קטטה ומריבה וכאשר ראיתי כזאת בעיני כמה פעמים ואכמ"ל יותר, עכ"ל.

ד. בצמח צדק (פסקי דינים יו"ד סימן קט"ז) כתב עפ"י סוד טעם לדברי הספר חסידים במה שכתב שלא תהיה הכלה כשם חמותה וז"ל, ועל פי הקדמה שמעתיה מרבינו ז"ל בטעם שאיסור העריות נזכר בפסוק בלשון ערות כו' לא תגלה, כי למעלה היחודים דוקא בבחינת אלו, שהרי זו"נ נקרא אח ואחות, ובינה נקרא חמות כו'. אלא דשם איהו וגרמוהי חד, אבל בבי"ע א"א לעשות כן, וזהו לא תגלה כו' בבי"ע ושם נקרא ערוה". וזהו כמשל מגלה סוד המלך בשוקים שבלי ספק יענש. וי"ל דמזה דן החסיד שלא יהיה שם הכלה כחמותה. כי בינה ומל' שמותיהן שוין ב' ההי"ן דש' הוי' שם ה' אחת שפדה כו'. לפי"ז י"ל דוקא אם נקרא בשם זה לבד עכ"פ אף שיש לה עוד שמות זולתם שהרי מל' יש לה ע' שמות. מכל מקום בשם זה (ה') נק' לבד כמו בינה. משא"כ כשזה השם הוא אצלה חצי ולא נקראת בו לבד וד"ל. ובשו"ת דברי חיים (ח"א אה"ע סימן ח) כתב, לפלפל בזה הוא למותר, כי איך בדבר שאין לנו שום ידיעה והוא מהדברים הנסתרים, ובמחכ"ת הגאונים בתראי שהחלו לפלפל בכוננת רבינו וכי נשכיל בדבר שאין מבוא לשכלנו וכו' עיין שם. ועיי"ע בשו"ת קנאת סופרים והשמטות לחיבור שיירי טהרה שכתב, להכריע בזה אין בידי בדבר שאינו יודע טעמו ולא באתי בסוד ה' וכו'. ובשו"ת נודע ביהודה (מהר"ת אה"ע סימן ע"ט) כתב שרבינו ראה ברוח קדשו שזרעו לא יצליחו בוויגים כאלו עיין שם. ובאמת דיש להעיר לכלל הטעמים המבוארים בפוסקים מדוע כתב רבינו ואם נשאה ישנה שם האחד

מוהרי" בליקוטים, שהזיווגים אין מזכירין שמותיהם כשקורין זה את זה ובדרך זו מתנהגים גם בימינו בינינו הספרדים בערי תוגרמה כאשר ראיתי במקומות שהייתי בהן אין מקום לטעם זה כמובן, ומצד אחר גם כן אין שייך טעם זה אלא למקומות שמקפידים שלא לקרות שם בנו כשם אבא בעודנו חי, ורק אחר מות אביו קורא את שם בנו כשם אביו וכן לגבי האם, אבל במקומותינו שאדם קורא את בנו בשם אביו אף כשהוא חי, וכן את בתו בשם אמו אף אם האב והבן דרים בבית אחד, והאיש קורא את בנו משה כשם אביו הזקן משה בפני אביו כמה פעמים ואינו נמנע, וכן קורא את בתו צפורה כשם אמו בפניה בין בשם דקטנות [משה גי"ק] ובין בשם עצמו [משה] אלמא לא קפדי בהכי, אם כן אין שייך זה לגבי חתן וחמיו כמובן. וראה בשו"ת יביע אומר (ח"ב אה"ע סימן ד' אות ד').

ג. וכתב דבחתן וחמיו האשה אינה מוזהרת בכיבוד שמשועבדת לבעלה. וכ"כ במקור חסד שיתכן שענין האזהרה היא לאשר נוהגים לכנות הבנים בשם אבות הורי הילד ותחת אבותיך יהיו בניך, ומי שאינו מעלה לשם אבותיו הוי כמבזה אותם. עיין פירוש בעלי התוס' עה"ת (וישב לה, ד) וראה רמב"ן (שם), ובנחל קדומים (יתרו על פסוק ושם האחד גרשם) מ"ש בשם הר"א. ובעיקרי הד"ט (הלכות כיבוד אר"א) שלא יתכן לבזוז כבוד אביו ולקרוא שם בנו הבכור בשם חמיו פן לא יזכה עוד לבנים ולא יהיה לאביו שם בישראל, והביא שנדב בן אהרן נקרא על שם חמיו שאלישבע היתה בת עמי נדב, ואביהו נקרא על שם אביו אביהו ונענש אהרן על שהקדים שם חמיו לשם אביו, ואם מי ששמו יוסף ישא בת יוסף הרי אי אפשר שיקרא בנו בשם חמיו, וכן אם שם אשתו רחל כשם אמו אי אפשר שיקרא שם בתו רחל לזכר אמו, שהרי אם הילדה רחל שמה והיהודים מקפידים על כך עיין בפנים [בספר חסידים] (סימן ת"ס), ולפי"ז כתב דאם ההורים מסכימים לשידוך ומוחלים אין להחמיר. וב"ב בשו"ת מילי דאבות (ח"ג סימן י'). ויש שציין לזה את המד"ר (פרשת נח פרק ל"ז אות ד) אמר ר' יוסי הראשונים ע"י שהיו מזכירים את יחוסיהם היו מוציאין שמם לשם המאורע, אבל אנו

בדפוס וינציה סימן מח:

לא יגלח אדם הראש ולא הזקן בר"ח וכן לא יטול צפרניו בר"ח.

בכ"ז רוטשילד סימן כה: אין לגלח ולהסיר שער בראש חדש.

בכ"ז מיינבן סימן נו: לא יגלח אדם הראש ולא הזקן בר"ח וכן לא יטול הצפרנים בר"ח.

א. להלכה

במגן אברהם (או"ח סימן ר"ס) הביא דברי רבינו וז"ל, ויש מקומות שאין מגלחים בראש חודש אפילו חל ביום ו' כי כן צוה ריה"ח^א. וכ"פ בשו"ע הרב (שם). ובמשנ"ב (שם סק"ו) כתב, יש מקומות נוהגין לאסור בזה. וכ"פ בקיצור שו"ע (סימן ע"ב סעיף י"ד). ובספר התקנות מנהגי ירושלים שנסוד ע"י רבני וגאוני ירושלים (דיני ראש חודש אות נ"ד) כתב בשם ספר מורה באצבע (סימן ד' אות קל"ו), רבים בתורה נהגו פעיה"ק ירושלים ת"ו שלא להסתפר ביום ר"ח כצוואת ריה"ח ז"ל, ע"כ.

וביוסף אומץ (סימן ל"ז ומ') כתב דמדברי הפוסקים משמע דמותר ולא חששו לזה, אמנם

מקורות והארות

רמ"ט סי"ג בשם תשובות הרשב"א סימן תקפ"ב). ושם בנקודות הכסף על דברי הט"ז (סק"ד) כתב, אבל שם אינו מבואר דשרי לכתוב נדבת, מתנת, או מתנה של פב"פ, ולדעתי שרי דבר זה עפ"י ראיות שהבאתי. גם הראיה מירושלמי (פ"ג דמסכת מגילה הל"ב) העושה מנורה לביהכ"נ אם היה שם הבעלים חקוק עליהם ג"כ אין שום ראיה דאפשר דהכהנים חקקו עליו ולא המנדב, אבל הדין דין אמת דשרי שבעצמו יחקק שמו עליו ויכתוב נדבת או מתנת פב"פ.

א. עיי' להלן (סוף הערה י"ד) דהשבעים תמרים כתב להעיר דהמג"א לא הזכיר גם איסור נטילת צפרניים.

כי כלפי שמיא גליא ואין שכחה לפני כסא כבודו אמרה תורה שיהיה להם זכרון בהזכרת שמותם. ובשו"ת באר משה (הנ"ל אות ג') כתב, אתי שפיר עד מאוד שדרך המתנדבים כלי קודש וכיוצ"ב לביהכ"נ או לביהמ"ד כותבים זה מתנת פב"פ, ולכאורה אינו מתנתו דהלא רק פקדון אצלו, אבל לפי הנ"ל מובן מאוד ויסודתו בהררי קודש דמאחר שהחליט ליתן נדבת לבו לתת את זה לתת חפץ זה לביהכ"נ ועשה בו מצוה נתנו קוב"ה כביכול אותו לו ונעשה קנינו וחפצו ושפיר יכול לכתוב עליו מתנת פב"פ כי באמת את שלו נותן ואתי שפיר. ולא רק שמותר לכתוב שמו אלא ראוי לעשות כן (דמ"א סימן

אני שמעתי דהוו נהיגי רבנן קשישאי לזיהר בזה ולכן אם יאבה נפשו לחוש לזה מה טוב.²

ב. הטעמים

הפוסקים כתבו כמה טעמים: **א.** בשלחן הטהור (או"ח סימן ר"ס ס"ד) כתב, ומי יודע להשיג טעמו הקדוש אם הוא סכנה או שאר דבר, והעובר על כל דבריו שנאמרו ברוה"ק מסתכן בנפשו ועתיד ליתן את הדין, ועברייך מיקרי כי מי יוכל לספר כחו ומדריגתו אשר אחד מן הנביאים לא בא למדריגה קטנה של מרן רבינו יהודה החסיד שבחו מי ימלל עכ"ל.

ב. במילי דחסידותא כתב, ודרך רמז יש לומר שמה שכתב שלא ליטול צפרניו בר"ח, הוא מצד מה שאמרו חז"ל (נדה יז.) שורפן חסיד, שמסתמא יש לזה טעם ברמז מלבד טעם הפשוט שכתבו המפרשים, ומשמע ששייך בחינת אש אל הצפרנים, וכן הוא מצד שבחינת חשמל יש בו בחינת אש למעלה כמ"ש חז"ל חיות אש וכו', ובצפרנים יש רמז

מקורות והארות

יהודה החסיד ז"ל, אבל בר"ח אייר דוקא היו מסתפרים מפני צער גדול השער, דאם כן היה להם לפרש ותו דאם מקיימים הצוואה הנזכר היה מקום שלא לחלק בין ר"ח אייר לשאר ר"ח, ותו דהרדב"ז כתב וז"ל אנא עבידנא עובדא בנפשאי ואני מסתפר כל חדש ניסן ור"ח אייר וכן נהגו רוב העולם עכ"ל. ואם הרב ז"ל היה נוהג כצוואת רבינו יהודה חסיד ז"ל אמאי היה מסתפר בראש חדש אייר, והלא סמא בידיה להסתפר קודם ר"ח יום או יומים כיון שהוא מסתפר בכל חדש ניסן, אלא ודאי דלא היה נוהג כצוואת ריה"ח ז"ל. וגם מדברי מרן בב"י (או"ח סימן תצ"ד) שכתב שמנהג זה טעות דבעי ל"ג יום משמע דלא היה נוהג כצוואת ריה"ח ז"ל. [וביד אפרים ושמי"ה"נ העירו ג"כ מהא (סימן תצ"ג) לענין להסתפר בר"ח אייר דלא הזכירו כלל הפוסקים שיש בזה איסור מצוואת רבינו]. אמנם יש להרגיש דמרון בב"י ז"ל כתב שם דלא נהגו רוב העולם להסתפר בר"ח אייר והרדב"ז כתב להפך דרוב העולם נהגו להסתפר והרדב"ז מזכיר שם דברי מרן בבית יוסף שכתב שהוא טעות וחלק עליו, ולא העיר בזה והוא מחלוקת במציאות ואפשר דלא רצה להאריך בזה וממילא משמע. ולמאי דאתאן עלה אני בעניי שמעתי דהיו נהיגי רבנן קשישאי לזיהר שלא להסתפר בר"ח לקיים צוואת ריה"ח, וכת"ר אם תאווה נפשך לחוש לה, הנה מה טוב, ולפי דברי הרדב"ז מצי מר להסתפר ערב ר"ח אייר שהוא ניסן ולכבוד ר"ח, שהרי כתב שהוא מסתפר בכל חודש ניסן, ובזה יאחז צדיק דרכו להסתפר וגם צוואת ריה"ח ז"ל ושלוש למר ושלימה משנתו.

ב. וז"ל, וצוואת רבינו ז"ל שלא להסתפר ביום ר"ח הגם שמדברי הרדב"ז בתשובות (סימן תרפ"ז) מוכח דלא היה נוהג דבר זה שלא להסתפר בר"ח, [וכן נראה מדברי מרן בב"י (או"ח סימן תצ"ג) ומדברי מהריק"ש בתשובות (סימן צ"ח) שלא היו נוהגין בצוואת ר"ח החסיד ז"ל שלא להסתפר בר"ח עיין שם. ועמ"ש בקונטרס זה לקמן (סימן מ' אות ב' וסימן ס"ה) בס"ד], שמעתי מעטרת ראשי אבא מארי ז"ל שראה להרבנים הגדולים מהר"י זאבי ז"ל ומהר"א יצחקי ז"ל שהיו נוהגים, וכו'. ואשר שאלת ידיד נפשי שהיה מנהגך בימי העומר להסתפר בר"ח אייר כי ראית בערים האל רבים מיראי ה' שמסתפרים בר"ח אייר, ועתה שמעת שרבניו יהודה החסיד ז"ל ציוה שלא להסתפר בשום ר"ח ונפשך אוותה לשמור צוואת הרב ז"ל, אך מצד אחר קשה עליו הדבר מאד שלא להסתפר עד ל"ג לעומר. ואען ואומר כי המסתפרים בר"ח אייר סמכו על הרדב"ז שחולק על מרן דאסר להסתפר בר"ח והרדב"ז מתיר כמ"ש בתשובות שנדפסו בוניציא (סימן תרפ"ז) וכתב שם הרב ז"ל שהוא מנהג רוב העולם להסתפר בר"ח אייר, ומה שנהגו שלא להסתפר אלא עד ל"ג לאו מדינא אלא מנהגא הוי וכו', וגם הרב מהריק"ש בתשובותיו (סימן צ"ח) התיר להסתפר בר"ח אייר וכו', והנה מדברי הרדב"ז ומהריק"ש אתה הראת לדעת שלא היו נוהגים כצוואת רבינו יהודה החסיד ז"ל שלא להסתפר בר"ח, ומה גם הרדב"ז שכתב שכן נהגו רוב העולם ש"מ דלא נהגו בצוואת רבינו יהודה החסיד ז"ל, ואין נראה לומר שבכל ר"ח דעלמא אין מסתפרים ונהיגי כצוואת רבינו

לבחינת חשמ"ל, גימטריא מלבוש, מלבושי אדה"ר ז"ל חלוקים כצפורן, אך בחינת מותריות מהצפרנים מבערים באש, ובכחי מהאש יצאו ואש תאכלם, ושייך כן לחסיד שהוא בחינת אהבה רשפי אש, ומים רבים שמכבים האש לא יוכלו לכבות האהבה. ולזה בר"ח שבחינת ש' מרמז לבחינת אש כמ"ש בספר יצירה, אין לעורר בחינת אש.

ג. ביד אפרים כתב דהטעם הוא כמ"ש המפרשים (שלה"ק שער האותיות אות ק) [הובא במג"א סימן תכ"ו] שאשה לא תברך ברכת הלבנה שהיא גרמה למיעוט הלבנה, ובצפרנים ג"כ איתא דמה"ט אסור להשליך שמא תעבור עליו אשה מעוברת שלא תפיל יען שקודם החטא היה לבושו של אדם הראשון על כל גופו כמו צפרנים, והחטא גרם שניטל ולא נשאר רק צפרניו, וא"כ קציצת צפרנים בר"ח איכא תרתי לריעותא ומעורר ח"ו דינים ולכן אין לקצוץ בר"ח.
ד. טעם נוסף כתב ביד אפרים (בלקוטי בתר לקוטי) שבעיקר הדבר ששמע שיש נכריים שמגלחים דוקא בזמן מולד הלבנה לאיזה סימן, וגם נוטלים אז צפרנם, ויש בזה משום דרכי האמורי, וע"כ אסרו רבינו.²

ה. בדמשק אליעזר כתב, דאפשר דמה שאוסר רבינו לגלח ולספר וליטול הצפרנים בר"ח משום דהוי ככיון מלאכתו בר"ח כמו שאסרו בכיון מלאכתו במועד אפילו מלאכה

כל דהו (עיין רע"ב ותיו"ט ריש אלו מגלחין).

ג. מהמולד

ביפה ללב (או"ח סימן ר"ס אות ח) כתב דמהמולד הוי כראש חודש לגבי האיסור לגלח בר"ח והביאו בכף החיים (שם אות י"ב).³

מקורות והערות

ובכל מיני שאר בעלי חיים, גם בכל הצומח בארץ מן הארזים הגדולים עד העשבים הדקים, ודרך כלל בכל שהוא מארבעה היסודות שהם למטה מהם ותחת ממשלתם, וכן כתוב בסדר וזאת הברכה (דברים לג, יד) וממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים. ומפורסם בכל המון העם נערים עם זקנים, כי כח הלבנה ניכר בכל אשר נעשה בארץ, כידוע לכורתי האילנות לבנינות כי לא יכרתום בזמן שהלבנה בחידושה עד עבור חמשה ימים או יותר, ויורדי הים גם כן אין מפליגין בה עד אחר חמשה ימים של חידוש הלבנה, וכן נוהרים כל בני אדם מהקזו דם סמוך לחידושה, וכמה מלאכות אחרות קטנות וגדולות צריכות שמירה שלא לעשותם בעוד שהלבנה מתחדשת, עד שיאמרו שהפשתן שימצא במשרה או בתוך היורה לבשל בחידוש לבנה שהוא לוקה ולא יצלח אחר כן לכל. וכלל ענינים אלה גלויים ונודעים לכל, האריכות בהן ילדות. ולכן כי בחידושה של לבנה לפעולות גדולות בגופות בני אדם

ג. עיין לקמן (צוואה ב' אות ד') בענין תרנגול שקראה כתרנגולת שכתב בשו"ת בן פורת (סימן י"א) שהטעם שהזהיר ע"ז רבינו על אף שהוא דרכי אמורי, כדי שיעשו זאת משום אזהרת צוואתו ולא משום דרכי אמורי.

ד. וז"ל, אם חל ר"ח בע"ש או המולד, אז יטלם לפני המולד שבזה אין חילוק בין תגלחת הראש לתגלחת הצפרנים, וכשחל ר"ח ע"ש יגלח את שערו יום ה' לפני המולד דחמירא סכנתא. ורא"ה בספר ברך משה זכרון לראשונים הגהות מהר"ח מודעי על שיירי כנה"ג סמך שהנשים אינן מכבסות ביום המולד. ובספר זכרנו לחיים (אות מ' סעיף א') כתב מנהג הני נשי שלא לכבס ביום המולד עיין חינוך (פרשת פנחס) ע"כ. וז"ל החינוך (שם מצוה ת"ג) מרששי המצוה להקריב קרבן מוסף בכל ר"ח. הקדמה, ידוע לכל חכם לב בבני אדם כי גלגל השמש וגלגל הירח פועלים כחם הנאצל עליהם מאדון כל הכחות בעולם השפל פעולות גדולות בגופות בני אדם